

Eliška Kuruczová: *Vliv sociální organizace her na orientaci v jejich morální dimenzi.*
Diplomová práce – posudek vedoucího

Úvodem musím konstatovat, že autorce se v těch 13 větách Abstraktu podařil zcela přesný popis základních charakteristik její diplomové práce. Není důvodu jej opakovat. V posudku tudíž jen rozvedu několik charakteristik, kterých si zvláště cením.

Za prvé jde o přípravu klinických rozhovorů. Autorka, poučena zkušeností z bakalářské práce, připravila čtyři příběhy (viz Příloha 1), které teoreticky zdůvodněným způsobem pokrývají základní druhy sociální organizace rozehrávané ve hrách obratnosti (v Piagetově dikci ve hrách s pravidly) a smysluplným způsobem tak nabízejí obohacení Piagetovy teorie, neboť když pracoval s obdobnými příběhy (společně si mají zahrát mladší a starší děti; tedy hráči principiálně odlišné míry obratnosti), varioval jen situaci závodů v běhu a hry v kuličky (vlastně dvě soutěže-závody v odlišné obratnosti).

Za druhé jde o soubor dětí, které získala ke spolupráci. Pokrýt 1. – 9. ročník, vždy 10 dívkami a 10 chlapci, a to v případě klinických rozhovorů ke 4 příběhům – je na diplomovou práci nejen adekvátní, ale i úctyhodné.

Za třetí jde o způsob prezentace rozboru dat. Autorka v kapitole Proces analýzy dat (s. 16–18) stručně popisuje celý postup, včetně problémů, které musela řešit. V Příloze 2 na více jak 200 stranách prezentuje přepisy z rozhovorů s dětmi, rozřazené dle 9 ročníků, 4 příběhů a dle 6 či 7 kategorií orientace v morální dimenzi daných her. V kapitole Rozbor dat (s. 19–69) prezentuje výsledky a interpretace kategorizace odpovědí dětí. Jednak tak bezesbytku naplňuje imperativ kontrolovatelnosti badatelského postupu. Jednak nabízí úplný přehled nejen o tom, jak se vyvíjí orientace v morální dimenzi daných her v průběhu 1.–9. ročníku (tedy jen transverzálně), ale i tom, co dětem v orientaci může vzdorovat.

Za čtvrté jde o to její hlavní výzkumné zjištění: děti se výrazně lépe orientovaly v sociální organizaci typu soutěže než ve spolupráci. To bylo prezentované již v kapitole Rozbor dat. V kapitole Soutěž versus spolupráce (s. 69–73) pak autorka prezentuje nejen graf lineární regrese, který uvedené zjištění vyjadřuje přesvědčivěji, než tabulky či sloupcový diagram. Jednak podrobila statistické analýze otázku směru ve vztahu implikace mezi proměnnými. Z té pak vyvozuje závěr, dle kterého ani schopnost orientace v soutěži, ani schopnost orientace ve spolupráci nelze dle dostupných dat označit za nutný vývojový předpoklad rozvoje té druhé. Pokud však děti získají schopnost orientace ve spolupráci, tak s věkem roste pravděpodobnost, že se budou orientovat i v soutěži – avšak naopak tomu tak není. Což je zjištění zajímavé jednak tím, že na první pohled odporuje Piagetově představě o tom, že hry obratnosti rozehrávané jako soutěže mají roli svého druhu školy pro vývoj morálního usuzování v dětském věku (díky tomu, že mají nejzřetelnější fungování principů spravedlnosti a rozehrávají dialektiku spolupráce při zahrávání si s řevnivostí).

Za páté jde o úvahu týkající se možného vysvětlení hlavního výzkumného zjištění pomocí zkušenosti, kterou mají děti v kultuře běžné školy, která je možná skutečně orientovaná na kultivaci soutěžení spíše než na kultivaci prosté spolupráce, a to nejen v hodinách tělesné výchovy. Autorka pak naznačuje, že děti s alternativní zkušeností a odlišnými poměry ve vývoji orientace v morální dimenzi skupinových her bychom mohli hledat nejen v tzv. alternativních školách, ale třeba i mezi dětmi, které se věnují zájmové tělesné aktivitě v duchu tzv. Nového cirkusu.

V souhrnu tudíž soudím, že autorka nejen splnila cíl své diplomové práce (nabídnout příspěvek k teorii vývoje orientace v morální dimenzi dětských skupinových her), ale vypracovala metodu a výzkumná zjištění, která by bylo smysluplné zhodnotit v dalším výzkumu. Práci doporučuji k obhajobě.

V Praze 19. ledna 2020

PhDr. Miroslav Klusák, CSc.